یادەوەریی، شوناس، مۆرك...

ئەدۆنیس

لە عەرەبییەوە: جەمال غەمبار

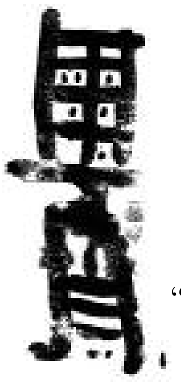

١-سەفەر

-١-

ئەو، سەفەر زۆر دەكات،
لە هەر سەفەرێكیشدا دەپرسێت:
ئەوە خودی خۆیەتی سەفەر دەكات،
یان ناوەكەی؟

- ٢ -

ئەو دەژی و دەنووسێت،
ئەمە وەك ئەوە وایە، لەیەك كاتدا
هەم نێچیر و هەم ڕاوچییش بێت.

- ٣ -

چەندێ جوانە
پەخشان بە پەیژەی شیعرا سەركەوێت.

- ٤ -

هیوا بە چیی دەخوازیت كە مەرگ چاوەڕوانت بێت؟
تۆ بژی و، هیوا مەخوازە.

- ٥ -

زۆر جاران، ئەو پێی خۆشە دەركەوێت،
چونكە واهەست دەكات هەتا بێ، زیاتر خەفە دەبێت.

- ٦ -

دۆزەخیترین شتێ لە دۆزەخدا،
ئەو بەدۆزەخبوونەیە
كە بە مەرەكەبی بەهەشت نووسراوەتەوە.

٢-ژن

-١-

ژن، بەدەم عیشقیەوە سەما دەكات، دەفڕێت،
كەچی بۆ جارێكیش نەیپرسیوە:
ئەوە منم بە كۆتوپێوەندەوە سەما دەكام؟
ئەوە منم لە قەفەسدا دەفڕم؟

- ٢ -

خەمەكانی ژن، جوتێك چاویان هەیە
تەنها فرمێسك دەیانبینن..

٣-شوناس

– ١ –

بلێیت ڕەوانبێژیی لامان، لای ئێمەی عەرەب، قەرەبووی ئەو گەرموگوڕییە شاراوەیەی ناوەوەمان نەبێت کە لە بەر هەر هۆیەك بێت ناتوانین تەعبیری لێبکەین؟

هەر لەبەر ئەوەش بێت کە خودی"شوناس" ە عەرەبییەکە شوناسێکی زمانئامێز بێت؟

– ٢ –

ئەوڕۆکە نووسین لە وڵاتانی عەرەب و لە جیهانیشدا، خەریکە لە شوناسە هونەریی و ئیستاتیکییەکەی خۆی دەردەچێت و، بەرەو "شوناس" ی بازاڕ دەچێت.

بەم پێیەش، هەتاکو "بەها "ی نووسین نزمتر بێت، "بازاڕەکەی" گەرمتر دەبێت.

– ٣ –

ڕێزنان لە یادەوەریی و کەلەپوورەکەی پرسێکی گرنگ و پێویستیشە، بەڵام بەو مەرجەی وەها لەم یادەوەرییە نەڕوانرێت کە پێوەرێکە بۆ ئینتیما.

ئەو داهێنانەشی کە تیایدا شوناس بە ڕاستیی خۆی تێدا دەنوێنێت، ئەوە یادەوەریی نیە ئەو داهێنانە دەبزوێنێت، بەڵکو ئەوە هێزی خەیاڵکردنە کە داهێنانەکە دەخوڵقێنێت.

ئەوە هێزی خەیاڵکردنە کە دەروازەی ئینتیماکردن بۆ کۆی بەرهەمی داهێنەرانەی مرۆڤایەتیی لەبەردەم نەتەوە و کلتوورەکاندا ئاواڵە دەکات.

ئاییندەش بۆ خۆی مەدارێکە بۆ هێزی خەیاڵکردن.

بەر لە هەر شتێکیش، گەوهەری ئینتیماکردن بۆ خود لە بزاوتی داهێنەرانەیدا، خۆی لەو هێزی خەیاڵکردنەدا دەبینێتەوە.

– ٤ –

دایالۆگی نێوان ئایینەکان؟ بەڵێ.

وەلێ ئێستایشی لەگەڵدا بێت، لە پراکتیزەکردنی ئەم دایالۆگەدا، ئەوەی دەیبینین ئەوەیە، هەر لایەنێك لەسەر "لوتکەیەکی" دوور دەوەستێت، بە جۆرێك کە زەحمەتە بتوانێت ئەو "لوتکە"یەی تر بەدیی بکات کە لایەنەکەی تری لەسەر وەستاوە.

بۆ نموونە، چۆن دەکارێت (هەڵبژاردەیەك – مختار)ێکی خودا لەگەڵ هەڵبژاردەیەکی تر، کە ئەویش هەر لە لایەن خوداوە هەڵبژێردرابێت، دایالۆگ بکات؟

دەبێ و پێویستە بەر لەم دایالۆگە لەگەڵ ئەوی دی (الاخر) دایالۆگێکی تر لەگەڵ (خود – الذات) دا بکرێت بۆ ئەوەی ڕێگە خۆشکەری دایالۆگەکەی تر بێت. ئەم دایالۆگەش لەگەڵ خود دەبێت ئەمانە لە خۆ بگرێت:

١–پەیوەندیی ئەم خودە بە خۆی و بە "شوناسەکەیەوە"

٢-پەیوەندیی ئەم خودە بە مەعریفەت و حەقیقەتەوە

٣-ڕوانینی ئەم خودە چییە بۆ"جیاوازی – الإختلاف" و ئایا بە – باطل – ی ئەداتە قەڵەم یاخود وای دادەنێت کە بەشێکە لە – حەقیقەت –؟

بە بێ ئەمەش، ڕەنگە دیالۆگی نێوان ئایینەکان نەك هەر لە ئاستی "نیشتمانییدا" بەڵکو لە ئاستی " جیهانییشدا" ببێتە هۆی دامەزراندنی سیستمێکی تازە، ئەویش سیستمێکی خاڵیی دەبێت لە بیر (نظام اللافکر).

ئەز پرسیارێك لەو کەسانە دەکەم کە لە ئەمڕۆکەدا سەروکاری ئەم دیالۆگە دەکەن:

+بۆچی بانگەشەمان دەکەن بۆ باوەڕهێنان بە ئایینێکی "تایبەت" هەتا ئەو ڕادەیەی کە نکوڵیی لە حەقیقەت بکەین بەو سیفەتەی کە حەقیقەت خاڵێکی "ناوکۆیی" سەرجەم مرۆڤایەتییە؟

٤ – سیاسەت

– ١ –

سیاسەتی بیانیی لە وڵاتانی عەرەبدا، لەسەروەختی خۆی و ئێستاشی لەگەڵدا بێت، جۆرێکی ترە لە "پەروەردە" کردنی جۆرێکی تر لە "مریشك".. دیارە لەوەشدا سروشتی ڕژێمەکان و سروشتی " بونیاتی "کۆمەڵایەتی، لەبار و یارمەتیدەر بون و هەر یارمەتیدەریش دەبن بۆ خولقاندنی ئەو حاڵەتە. کۆڵەکەی ئەم بونیاتەش (گروپ) – (تایەفە)، یان (قەبیلە) و (ئوممەت) و (نەتەوە)...هتدن و ئەمانیش پابەندن بە ڕژێمێکەوە کە نوێنەرایەتییان دەکات، یاخود لەگەڵیاندا وێکدێتەوە (یتطابق معها).

هەر ئەمەشە بۆتە هۆ و هەر دەشبێتە هۆی "دورخستنەوەی" ژیانی عەرەب لە دیموکراسیی و ئازادییەکان و مافەکانی مرۆڤ – تاك – ەوە.

ئەرکی سەرەکیی لە ڕووی سیاسیی و کلتوورییەوە لەمڕۆکەدا بریتییە لە ئیشکردن بۆ گۆڕینی عەرەب لە کۆمەڵگەی (گروپ) و (ئوممەت) و (تایەفە) و..هتدەوە بۆ کۆمەڵگەی تاکەکان، کۆمەڵگەیەك تیایدا تاك خۆی گەورەی خۆی و فیکر و ژیان و چارەنووسی خۆی بێت. ئەمە وەنەبێت بانگەشەیەك بێت بۆ تاکگەرایی (الفردیة) یاخود (نێرەکەڵێتیی– الفحولة)، نەخێر، بەڵکو بانگەشەیەکە بۆ بنیاتنانی کۆمەڵگە لە سەر بنەمای بوونی تاکەکان و مافەکانیان، نەك بنەمای تایەفە و قەبیلە، کۆمەڵگەیەك تیایدا بە پلەی یەکەم بایەخ بدرێتە تاك نەك کۆ. هەر لە ناو ئەم پێودانگەشدایە دینامیەتی فیکریی و کۆمەڵایەتیی دەخوڵقێن و، بناغەش بۆ بنیاتنانی دیموکراسی و ئازادی و مافەکان دادەمەزرێت.

بە بێ ئەمەش، ئەو جۆرە "پەروەردە" (پەروەردەی مریشك ئاسا – وەرگێڕ) بەردەوام دەبێت و، پەیوەندییەکانی ناوەوەی کۆمەڵگەش هەر

لەسەر بنەمای توندوتیژیی دەمێننەوە. توندوتیژییش، بە تەنها توندوتیژیی لێدەکەوێتەوە و، دەبێتە مایەی راپێچکردنی زیاتری کۆمەڵگە بەرەو دارمان.

– ٢ –

ئایا لە راستییدا چ دیالۆگێك هەیە لەنێوانی عەرەب و رۆژئاوادا لەدەرەوەی سیاسەت و بازرگانییدا بەو شێوەیەی کە هەندێك دەیلێن، یاخود هەندێکی تر وای بۆ دەچن؟

وەلێ دیالۆگی ئێمە لە سیاسەتدا، بە تەنێ "گوێگرتنە"، لە بواری بازرگانییشدا، دیالۆگی ئێمە بە تەنێ " یخدانە – الإنقیاد" (یخدان – مەبەست لە نەبوونی ئیرادەیە –وەرگێڕ).

ئیدی بەدەریش لەو دوو شتە،

–رۆژئاوا بە "ئاییندە" ی خۆیەوە دیالۆگمان لەگەڵدا دەکات و،

–ئێمەش بە "رابوردوو"ی خۆمانەوە دیالۆگیان لەگەڵدەکەین.

٥ – محەمەد ماغوت

شاعیری ئەڵەمانی نۆڤالیس دەڵێت: (سەرەتای رەسەن بریتییە لە شیعر – سروشت و، کۆتاییش بریتییە لەسەرەتای دووەم: شیعر – هونەر).

بە پێی ئەو قسەیەی سەرەوە، سروشتی قسەکردن لەبارەی ماغوتەوە بریتی نییە لە شوێن، بەڵکو بریتییە لە مۆرك (الطبع).

نوسینی ماغوت، بە چەشنی یەکەمین نووسینی عەرەبیی بریتییە لە سروشت – مۆرك. بەو پێیەش، ماف خۆی بوو کە کێشی شیعر بکاتە پێخۆری پەخشان و، تخوبی جیاوازیی نێوان پەخشان و شیعر بسڕێتەوە. بە جۆرێك، هەڵاوێرکردنی ئەو دووانە لە یەکتر، لانی کەم، بۆتە شتێکی ئەستەم.

ئەمیستا، دەشێت بپرسین، ئایا چیدی کێش (الوزن) شتێکی حەتمییە بۆ شیعر؟

وێڕاش، دەشێت بپرسین، ئایا دەکرێت پەخشان ببێتە جۆرێکی تر لە شیعر؟

ئێمە نووسینی ماغوت بەو شێوەیە وەسفدەکەین کە ژیانی دووەمی خۆیەتی:

–لێرەو لەوێ، دەبێت بە چەکی گاڵتەجاریی زەفەر بە کۆست ببرێت،

–دەبێت بە هۆی زامەوە، زمان تاقیبکرێتەوە،

–لە سادەیی عیبارەتیشدا دەبێت بنەچەی ژیان رەگاژۆ بێت.

سەرچاوە:

گۆشەی (مدارات)ی ئەدۆنیس، رۆژنامەی (الحیاة) ی لەندەنیی – ژمارەی رۆژی پێنجشەممەی ١٣ ی ٤ ی ٢٠٠٦.

سایتی نێتی: www.daralhayat.net

دەلیلێك بۆ سەفەر
لە دارستانەکانی مانادا

ئاوێنە یانی چیی؟
روخساری دووەم و
چاوی سێیەمە.

پەلکەزێڕینە یانی چیی؟
جەستەی هەور و
جەستەی خۆر
ئەو دەمەی لە راکشانێکدا

لەسەر جەستەی زەمین،
ئاوێزانی یەکتر دەبن.

ئەی کەنار یانی چیی؟
سەرینێك بۆ شەکەتیی شەپۆل.

قەسیدە یانی چیی؟
منداڵێك
هەمیشە بە شیرە خۆرەیی دەمێنێتەوە.

ئەی خۆرئاوابوون یانی چیی؟
ئارەقەیەکە لە جەستەی خۆر دەتکێ.

خەون چییە؟
برسییەك
لە کوتانی دەرگای واقیع تێر نابێت.

ناووك(*) چییە؟
نیوەی ڕێگای
نێوان دوو بەهەشتە.

ئەی ماچ یانی چیی؟
چنینەوەیەکی ئاشکرای
بەروبوومە نەبینراوەکانە.

ئاسۆ یانی چیی؟
فەزایەکی، بێ حەد، جوڵاو.

ئەی مانا یانی چیی؟
سەرەتای بێمانایی و
کۆتاییەکەشێتی.

(*) ناووك: ناووکی مرۆڤ کە دەکەوێتە نێوان سنگ و بەرموسڵدانەوە. (السرة)

سەرچاوە:

سایتی نێتی

www.geocities.com/matrxist_Ib /Adonis.htm

ڕۆژی ١١ ی ٤ ی ٢٠٠٦.